

היכלי תורה

רשת
שיעורי
תורה

ערש"ק פרשת מסעי כמ תמוז תשסח ♦ דף היומי בבלי: גיטין כא ירושלמי: סוטה ה

אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ

שמות נשיאי השבטים באו בפרשה זו לא כסדר תולדותם, ולא כסדר חנייתם לדגלים. גם בשלשת הנשיאים הראשונים כשהוזכרו בשמותם לא נאמר בהם בכל אחד בפרט שהיה נשיא שבטו, ובשאר הנשיאים נזכרה בכל אחד נשיאותו, כמו 'ולמטה בני דן נשיא' וגו'. ושני דקדוקים הללו צריכים ביאור.

בנדרים (מח א) אמרו במשנה, שהמודרים הנאה זה מזה, כגון שאמר אחד לחברו הריני עליך חרם ואתה עלי, שניהם אסורין ליהנות זה מזה, ושניהם אסורים בדברים של בני העיר, מאחר שיש לשניהם חלק בהם, כגון בית הכנסת והתיבה והספרים. תקנתם שיוכלו ליהנות מדברים שהם ממון בני העיר, שיכתבו כל אחד את חלקו לנשיא, וכיון שאותם שהנאתם אסורה זה על זה אין להם עוד חלק בדברים של בני העיר, מותרים שניהם ליהנות מאותם דברים. ואמרו שם: רבי יהודה אומר אין אנשי גליל צריכים לכתוב שכבר כתבו אבותיהן על ידיהן. והטעם, לפי שאנשי גליל קנטרנין היו, והיו נודרין הנאה זה מזה, עמדו אבותיהם וכתבו חלקיהן לנשיא.

מעתה יתבארו היטב שני הדקדוקים בפסוקים, כי לפי שהפרשה עוסקת בחלוקת הארץ לשבטים, נכתבו הנשיאים לפי סדר הארצות שארץ ישראל מחולקת בהן. וארץ ישראל שלש ארצות יש בה: יהודה, עבר הירדן וגליל. פרשה זו עוסקת רק בשתיים מתוך השלש, יהודה וגליל, כמבואר לעיל בפסוק י"ג. בארץ יהודה קבלו חלקם רק יהודה בנימין ושמעון, כמו שיש להוכיח מחלוקת ארץ ישראל לשבטים המבוארת ביהושע.

שלשת הנשיאים הראשונים, הם אותם שנטלו שבטיהם חלקם בארץ יהודה, ולפי ששבטים אלו נטלו חלקיהם לעצמם ולא היו צריכים לכתוב אותם לנשיא, לא הוזכרה נשיאותו של כל נשיא בפני עצמו. שאר השבטים שנטלו חלקם בארץ הגליל, כיון שמחמת שהיו רגילים לידור הנאה זה מזה כתבו האבות את חלקיהם לנשיאים, נאמרה בכל אחד נשיאותו.

הגאון רבי אלעזר משה מפינסק

נושאי הדף בעלון

אם ספר תורה נקרא 'ספר'.....גיטין כא

קבורת איבר מן החי.....גיטין כא

משלוח מנות ע"י קוף.....גיטין כב

מינוי שליח ע"י הטלפון או ע"י ששומר דבריו בטע"פ.....גיטין כג

נשואין שניים עם אשה ששמה כשם הראשונה.....גיטין כד

קנה כרטיס הגרלה מכספי מעשר זוכה בגורל.....גיטין כה

נשואין עם אשה שהתגרשה שני פעמים.....גיטין כו

איסור מנהג המתחדשים לעשות מעין חתונתם.....גיטין כז

מי שברך ותפילה על חולה ספק חי ספק מת.....גיטין כז

כפתור ופרח.....עמוד 5

אם ספר תורה נקרא 'ספר'

בש"ת נו"ב (מהדו"ת חו"מ סי' מג) נשאל אם ספר תורה נקרא בשם ספר ונכלל בכלל מתנה שכתוב בה שנותן לו כל הספרים שיש לו, והשיב שלא ידע מקום ספק בזה דאדרבה כל הספרים שלנו שנדפסו על הנייר אינם נקראים ספר כי אם בלשון מושאל מספר תורה, כי עיקר ספר בלשוננו העברי הוא על דבר הנכתב על הקלף וכמ"ש בסוגיין, 'ספר אין לי אלא ספר' וכתב רש"י שספר משמע קלף, ולכן ס"ת שנכתב על הקלף הוא הנקרא ספר באמת ושאר ספרים שלנו הנדפסים על הנייר אינם נקראים ספר באמת רק שם מושאל מס"ת. וכתב מ"ש מעלתו שבלשון בני אדם אין ס"ת בכלל ספרים, לא ידעתי מי הגיד לו נביאות זה. עיי"ש.

אולם **בש"ת חתם סופר** (חו"מ סי' קמג) כתב לחלוק על הנו"ב, וכתב שמה שכתב ספר הוא עור [קלף], דבריו תמוהים מפני שספר הוא ספירת דברים, וכל חומר גלם שנכתב עליו ספירת דברים נקרא החומר על שם צורתו 'ספר', רק כתבי הקדש היכן שכתב בספר או הספר רומז על הספר הידוע בהלכה למשה מסיני, לכתוב על עור בהמה טהורה דוקא, וכל בספר או הספר כוונתו על ההלכה למשה מסיני, וע"כ לגבי כריתות שלא כתיב בספר אלא ספר סתם כשר אפילו על עלה של זית, וחתימת עדים על שטרות ואפילו על גיטין שאנו לומדים זאת מהפסוק וכתוב בספר וחתום, אע"ג שכתב בספר ולכאורה היה צריך להיות על קלף דוקא, מ"מ כיון ששטר אינו דבר מצוה אי"ז נסמך על ההלכה למשה מסיני להיות דוקא חותמים על עור בהמה טהורה אע"ג שכתב בספר, וכשר כל גולם וחומר המקבל צורת ספירת דברים. ומסיים, והדברים מבוררים לכל מבין ודברי הגאון נו"ב בכאן אינם מכריעים.

קבורת איבר מן החי

בסוגיין 'על העלה של זית וכו', בשלמא יד דעבד לא אפשר למקצייה, אלא קרן של פרה ליקצייה וליתביה לה', כלומר, הגמרא מקשה מדוע בכותב גט על קרן של פרה, נותן הוא את הפרה לאשה ואינו חותך את הקרן מראשה, שאין זה ככותב את הגט על ידו של עבד שאי אפשר לקוצצה.

ברש"י פירש שהטעם שאי אפשר לקצוץ לעבד את ידו של העבד, הוא משום איסור חבלה שהרי הוא שייך במצוות.

בספר בית דוד (סי' טז) כתב להוכיח מכך שאיברים שנחתכו מאדם חי, כגון אדם שקטעו לו רגל וכיוצ"ב, אין צריך לקוברם. שאם לא כן הלא העבד הוא אדם העומד להיקבר כשימות, וכל העומד להיקבר כקבור דמי, אם כך כשם שגט העומד לשריפה פסול משום שכתותי מכתת שיעורא שהרי זה כאילו שאין בו שיעור נתינה, כך גם צריך להיות הדין בנוגע לגט העומד לקבורה שהיותו ידו של אדם עתידה להיקבר אי אפשר לכתוב עליה גט.

אולם **בש"ת מהרא"ב** (ה"ב סי' י) כתב לדחות ראיית הבית דוד, וביאר שדבר העומד לשריפה דינו כאילו נשרף, והרי הוא כמי שאינו, משא"כ בחיוב קבורה שאינו דין 'איסור' שחל על הדבר שלכן עלינו לראותו כאילו הוא כמי שאינו, אלא שמשום בזיון המת או כדי שלא ישלש בטומאה יש לקבור את איברי המת, או עכ"פ כדי לכפר עליו, אבל וודאי אין על איבר מן המת, דין 'איסור' שלכן נאמר, שהרי הוא כמי שאינו. [ועיי"ש במה שהאריך עוד לדחות ראייתו].

משלוח מנות ע"י קוף

מעשה באחד הרבנים שהתאונן בפני בעל הדברי יואל ששלחו לו משלוח מנות ע"י ילד המחופש לקוף, השיבו האדמו"ר אל יחר בעיניך על זה שאפילו ע"י קוף ממש היו יכולים לשלוח, והוכיח כן מסוגיין שנפסק במשנה הכל כשרין לכתוב את הגט אפילו חרש שוטה וקטן, ובגמ' הקשו שהלא אינם בני דיעה וכיצד כשרים הם לכתוב הגט, ובתוס' למדו מכך שלכתוב הגט אין צריך שליחות הבעל, שאם לא כן הגמ' היתה אומרת שכתובת חרש שוטה וקטן פסולה משום שאינם בני שליחות, ולמדו כן שהרי אין כל אדם יודע לכתוב גט, ועל כן כשהתורה אמרה וכתב לה ספר כריתות ודאי שאין הכוונה שדווקא הבעל יכתוב, אלא הסופר.

וכתב **החתם סופר** (ד"ה והא לאו), ודע והבן כל מה שאמרו חז"ל פלוני בר שליחות או אינו בר שליחות, היינו ר"ל בר שליחות 'כמותו' או אינו בר שליחות כמותו, אבל שליח אפילו קוף יכול להיות שליח אלא ש'אינו כמותו', והחילוק אם הוא כמותו או לא, הוא היכן שהקפידה תורה שהאדם בעצמו יעשה אלא שאנו אומרים שלוחו הרי הוא כמו עצמו, לזה צריך דין שליחות מפני שבלא זה אין זה כמו שהאדם ממש עשה הדבר וצריך השליח להיות בר דעת כמו המשלח, אבל היכן שאמרה תורה שישלח שליח כגון משלוח מנות ואין צריך דוקא שהאדם בעצמו יעשה זאת, בזה מועיל אפילו ע"י קוף וכל הפסולים, והבן זה כי כבר טענו בו גדולים וטובים ממני. וכתב שלפי"ז מועיל אם קוף יכתוב הגט אם לא היה הדין שצריך לשמה, מפני שגם הסופר יכול לכתוב וא"צ שהוא בעצמו יכתוב.

וכעין זה כתב **בש"ת יהודה יעלה** (או"ח סי' רז) שנשאל שם אם אפשר לשלוח משלוח מנות ע"י עכו"ם, והשיב שמה שכתוב בפסוק לשון 'משלוח' מנות, לרבותא שאף שבכל מקום מצוה בו יותר מבשלוחו, בא לומר לנו הפסוק שבזה אין קפידא, ושלוחו שווה ממש כמו ע"י עצמו, ואפשר אפילו שבמשלוח מנות מצוה יותר בשלוחו, לפי שתכלית כוונתם במצוה זו לקרב הלבבות לאהבת ריעים, לכן יותר דרך כבוד הוא ע"י שלוחו, ודיבר הכתוב בהוה שכן דרך העולם ששולחים ע"י שליח אבל ודאי אין צריך בזה דין שליחות, והרי מעשים בכל יום אנו רואים שמשלחין ע"י קטנים, וגם ע"י עכו"ם יכול לשלוח לפי"ז.

אולם **בפסקי תשובה** (סי' קמח) הביא בשם החתם סופר שהרע"א הסתפק בזה.

והנה **המשנה ברורה** (סי' תרצה ס"ק יח) כתב יותר מזה בשם ספר **בנין ציון** (סי' מד), שנסתפק אם הביא בעצמו המנות ולא ע"י שליח אם יוצא כיון שכתוב 'ומשלוח' אולי צריך דוקא ע"י שליח.

אמנם בספר **יפה ללב** (או"ח סי' תרצה ס"ק יט) אחרי שהביא דברי הבנין ציון כתב, נ"ל שהדין עמו מפני שבקרא ובפוסקים בדין מנות לא הזכירו רק לשון שלוח, ובכן מה ששמעתי על אחד מרבני המתחסד עם קונו שעשה מעשה להיות מביא בעצמו, ונותן אל רעהו לקיים מצוה בו יותר מבשלוחו נמצא חומרו קולו, מפני שבדבר הזה לפי הנראה מן הכתובים ומדברי הפוסקים צריך על ידי שליח ולא ע"י עצמו המקיימו, ועוד שכשהוא ע"י שליח מצוה גוררת מצוה שמקיים רעהו, שני מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים, שנותן מתנה להשליח מפני שרוב השלוחים שמשלחים על ידם מנות הם נצרכים שמצפים שיתנו בידם מתנה ממקבלי המנות ושעושים שילוחן בחזרתם.

מינוי שליח ע"י הטלפון או ע"י ששומר דבריו בטעייפ

הפוסקים דנו אם אדם יכול למנות שליח לגרש את אשתו, ע"י הטלפון. **בשו"ת שערי דעה** (ח"א סי' קצד) דן בזה, וכתב שאם אמת נכון הדבר שזה העומד במקום רחוק יכול להכיר בטביעת עין על קולו של זה המדבר ומכיר קולו של השליח, ודאי שאפשר לעשות כן אף לענין איסור אשת איש וכמפורש בסוגיין שהסומא מותר באשתו ע"י טביעות עינא דקלא, וזאת אם יש אפשרות לתקן הדבר באופן שלא יהיה מניעה מצד הבי"ד והעדים ודאי יש לסמוך על טביעות עינא דקלא.

ובשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' רנ) הסיק ג"כ להקל בזה בפשיטות, ונתן עצה כזאת בשאלת סידורי גיטין להולכים בצבא המלחמה, לצוות לסופר לכתוב ולעדים לחתום ע"י הטלפון כי באופן זה לכו"ע הגט כשר כיון דיש כאן שמיעת קול, ואפילו אם אין מכירים את קולו, מ"מ הלא גם באחד המושלך בבור ואומר אני פלוני בן פלוני מצוה לכל השומע קולי לכתוב גט לאשתי פלונית בת פלוני, מפורש במשנה (גיטין סו.) שמועיל וכו'.

ובשו"ת אבן שהם (סי' סד) נדפסה תשובה מר' חיים ברלין ז"ל, וכתב, בדין המצוי בזמננו אלה בארץ גלותנו, המבואר בסדר הגט שבשו"ע (אבהע"ז סי' קנד ס"ל, לג) שאם הבעל נחפז ללכת לדרכו ואינו יכול להמתין עד שיכתוב הגט ויחתום, אומר לסופר כתוב ולעדים חתומו ופלוני יהא שלוחי. והוסיף שאם הוא נחפז כל כך שאין לפניו הסופר ועדים ושליח ואין לו למי להגיד ואינו יכול לחכות להם, ויש לפניו כלי [טעייפ] שיכול להכניס דבריו לתוכה ושומר את דבריו, יעשה כן ויאמר אני פלוני בן פלוני ממנה לפלוני בן פלוני לסופר, ולפב"פ ולפב"פ לעדים, ולפב"פ לשליח, לכתוב ולחתום וליתן גט לאשתי פלונית בת פלוני, ויניח כלי זה ביד אשתו או ביד אחר, ואח"כ יעריכו הגלגלים באופן שיצאו כל הדברים הללו מכלי זה ויכתבו ויתנו ויצילוה בזה מכבלי העיגון.

ובערוך השולחן (אבהע"ז סי' קמ"ח) כתב, בזמנינו שנתפשטו חוטי הברזל בכל העולם שקורין טעלעגראף שמדברים זה עם זה בריוחוק מקום, אם הרב שבמקום הבעל שואל מרב שבמקום האשה אם רצון האשה שיזכו גט בעדה, והוא משיב שמתרצית ומבקשת שיכולים לזכות גט בעדה שהרי היא כמי שעומדת בפנינו ומבקשת לזכות גט בעדה, אך הרב שבמקום הבעל לא יניח מלסדר הגט עד יום המחרת שיחזור החשש למקומו שמה חזרה בה, אלא יגמור עכשיו את מעשה הגט, ואם הונח עד יום מחר ישאל עוד פעם ע"פ חוטי הברזל, ובמקום עיגון יש לסמוך ע"ז.

אמנם **בשו"ת בית יצחק** (אבהע"ז ח"ב סי' נג) נראה מוכח שסובר שלא מועיל מינוי הסופר וכו' ע"י הטלפון, מפני שאין זה שמיעת קול ממש, ואי"ז כמו בסוגיין מפני שלא ניכר טביעות עינא דקלא ע"י הטלפון. שהרי לענין אם האשה תוכל למנות שליח לקבלה ע"י הטלפון כותב שם להתיר במקום שיש חשש שתפול לפני יבם קטן, ובנמקו את טעם היתרו, שהוא היות שיכול השליח להכיר קולה של האשה המדברת אליו, ואף אם אין זה שמיעת קול ממש מפני שלא ניכר טב"ע דקלא, מ"מ לשליח קבלה מועיל באופן שיעמדו שני עדים בעת שמדברת לתוך המכונה, וגם יעמדו שני עדים אצל השליח למען ישמעו כי הוא נעשה שליח עיי"ש, הרי שמדגיח הבית יצחק לכתוב, שדבר היתרו בזה הוא מפני ששליח לקבלה מספיק בכזאת, וגם כן דוקא בהצרכת שני עדים שיעמדו על ידיה בעת שמדברת, וכן על יד השליח השומע, וא"כ נלמד מזה שלגבי מינוי הבעל צריך שמיעת קול ממש.

נשואין שניים עם אשה ששמה כשם הראשונה

בצוואת ר"י החסיד (כת"י מינכן סי' א) כתב, אם יש לאדם אשה ומתה לא ישא אחרת ששמה כשם הראשונה או אם מת בעל לאשה לא תקח בעל ששמו כשם הראשון כי יחשבו אחר הראשון, ואם יהיה הדבר כך לעולם לא יהיה בטוב או ימות אחד מהרה. וכע"ז כתב **הרוקח בספר חכמת הנפש** (דף כב:) שאם יש לאדם אשה ומתה לא ישא אחרת ששמה כשם הראשונה, או אם מת בעל לאשה לא תקח בעל ששמו כשם הראשון כי ילכו מחשבותם אחר הראשון.

בשו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' קכ) נשאל שמהמשנה בסוגיין שאמרו, היו לו שתי נשים ושמותיהן שוות כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה וכו'. משמע שמותר לישא שתי נשים ששמותיהן שוות ואין לנו לחשוש ששיווי השמות יגרום לו ליתן עיניו בשניה.

והשיב, שאין זו קושיא כלל, שאכן בודאי גם בשתי נשיו אסור לשתות בכוס זו וליתן עיניו בכוס אחרת, אך מ"מ מותר לישא שתי נשים ואין לחשוש שלא ישלוט ברוחו ותהיה דעתו על השניה ואפילו כששמות שתי נשיו שווין, והטעם הוא לפי שגם השניה מותרת לו ואם דעתו עליה הרי בידו לשמשה, וגם אם באותה שעה האחרת איננה טהורה אין בכך כלום ואין לחשוש לדיעות במטה כיון שיש לה היתר לאחר זמן, וכמבואר בגמרא (סוטה ז.) שנדה מותרת ביחוד מכיון שיש לה היתר וכן נפסק **בשולחן ערוך** (אבהע"ז סי' כב ס"א) ורק באופן שמתה אשתו או שגרשה ששוב הוא מנוע ממנה, וכן באשה שנתגרשה מבעלה בזה דנו בגמרא בענין דיעות במטה.

והנה **בספר שלחן העוז** (סי' ס"ב שמה לצבי אות ו) הסתפק אם דינו של הרוקח הוא רק באלמנה או גם בגרושה, **ובשו"ת להורות נתן** (ח"ב סי' פח) כתב שאין להוסיף על מה שכתב החכמת הנפש דין זה באלמנה.

ובשו"ת קנין תורה בהלכה (ח"א סי' ז) כתב שאין לחשוש בזה שאין בזה שום רמז בפוסקים, **ובשו"ת להורות נתן** (שם) כתב שלא אסרו מדינא אלא רק במקום שיש באמת שני דעות כמבואר בנדרים (כ:.) 'אל ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר ואפילו שתיהן נשיו', והוסיף שאף הרוקח לא כתב כן מעיקר הדין אלא רק כהנהגה טובה. והביא שם עובדא שבתו של **הגאון רעק"א** מרת שרל ע"ה אשת רבינו משה בעל החתם סופר, היתה נשואה בזיווג ראשון **להג"ר אברהם משה ז"ל אב"ד פילא**, הרי שבעלה הראשון והשני היה שמם משה, אמנם אין ממעשה זה ראייה להתיר להנשא באופן שיש לבעל הראשון והשני אותו שם בלא הוספת שם אחר. עוד הביאו שאלו הנוהגים שלא לקרוא לאשה בשמה ולאיש בשמו (עיין מהרי"ל בלקוטיו, שדי חמד אסיפ"ד מערכת חתן וכלה סי' ה) וודאי אין לחשוש בזה. וע"ע **בשו"ת הרב"ז** (ח"ב סי' יט), **בשו"ת בצל החכמה** (שם) **ובמשנה הלכות** (ח"ז סי' רמח).

לרישום ועדכון שיעורי תורה
ניתן לשלוח פקס ל: 03-543-5757

קנה כרטיס הגרלה מכספי מעשר וזכה בגורל

בש"ת שבט הלוי (ה"ט ס"ר) נשאל אם מותר לקנות מכספי מעשר כספים גורלות של צדקה כרגיל היום במוסדות, והשיב פשוט שמותר לקנות כרטיסי הגרלה של מוסדות חסד וצדקה, מקומות שמותר ליתן להם מעשר כספים עפ"י היסודות המבוארים **בש"ע** (יו"ד ס"ר רמ"ט), ואף שעושה רווחים ע"י מעשר כספים, מ"מ כיון שמעצם שיעור מעשר כספים לא מחסר כלום וכולו לצדקה או חסד, אין חשש בזה שנהנה מכך שע"י משתתף בהגרלה.

אולם **בש"ת אגרות משה** (או"ח ח"ד ס"י עו) כתב לחלק בין סוג הגרלה שישנו ישנו קצבה לכרטיסים, כגון שהגרלה היא על אלף דאלאר [דולר], וישנם רק חמשת אלפים כרטיסים, שבאופן זה לכל כרטיס ישנו שווי כספי, נמצא שהאדם קונה לעצמו במעות מעשר דבר השווה כסף. אולם אם מוסד הצדקה מוכר כרטיסים בלא קצבה, ויתכן שיהיו אף עשרות אלפים שיקנו כרטיסים שבאופן זה אין לכרטיס שיווי כספי, אין חשש לקנותו מכספי מעשר.

ואם הזדמן לאחד שגורלו הרויח, מעצם הדין המעות שלו ואין חשש בזה כיון שעל ידי כל המעות שנתנו לקניית הכרטיסים הרוויח מוסד הצדקה, ורשות ביד הגבאים ליתן מתנה זו כדי שאנשים יתרמו לצדקה, אבל מ"מ מן הראוי שאם גורלו הרויח, יחזיר למעשר הדמים ששילם בעד כרטיס הגורל.

במנחת צבי (ס"י יב) דן גם בזה, וכתב שלכאורה מכיוון שהכסף שעמו קנו את כרטיס ההגרלה שייך למעשר, אם כן אם זכה הכרטיס בפרס צריך לתת את הזכיה לצדקה, מכיון שלא כספו הפרטי זכה אלא דבר הנקנה מכספי צדקה, ומאחר וכבר נתן את הכסף לאדם אחר שהינו גבאי הצדקה של המוסד או לשליחו של גבאי הצדקה, אם כן אינו יכול להישאל על נדרו ולהפוך את הכסף הזה לכסף חולין.

לאחר שהאריך בנידון זה כתב שאם יאמר הקונה את כרטיס ההגרלה, שקונוהו ממעות מעשר רק אם לא יזכה בפרס, אולם אם יזכה בפרס אין זה ממעות מעשר, ויעיל הדבר מדין ברירה לכו"ע, וכמו שכתב **הרמב"ן** בסוגיין (ד"ה תולה) שכל מחלוקת התנאים על ברירה הוא רק כשאדם מתנה על שני דברים ורוצה שרק אחד מהם יחול, אולם אם התנאי הוא על דבר אחד אם יחול או לא, לכו"ע יש ברירה.

לפי זה בנידון דידן שלא צריך להחיל על הכסף הנ"ל חלות של מעות חולין שאז היה ספק אם המעות הינם מעות מעשר או מעות חולין, וצריך להגיע לדין ברירה שיקבע לנו את גדרם שבזה הרי קימ"ל שאין ברירה בדאורייתא, משא"כ כאן המעות הינם חולין ממילא וכל הדיון הינו אם יהיו מעות מעשר של הקונה או לא, ולפיכך אם עושה תנאי מפורש בזמן קנייתו ואפילו אם יעשה זאת בינו לבין עצמו ג"כ מועיל שהכסף שקונה בו את הכרטיס הינו ממעות מעשר רק אם לא יזכה הכרטיס בגורל, ואם יזכה בגורל איננו ממעות מעשר אז מועיל שממילא נשאר על המעות שם חולין כמו כל ממוון שברשות אדם ולא צריך ליצור עליו חלות שם כזה. ועיי"ש עוד שהאריך בזה.

נשואין עם אשה שהתגרשה שני פעמים

אחד הביאורים שהובאו בסוגיין לבאר מדוע הכותב טופסי גיטין צריך להניח מקום האיש והאשה וכו', הוא מפני 'תקנת עגונות', שלדעת רבי מאיר עדי חתימה כרתי, ומעיקר הדין היה מותר לכתוב גם את ה'תורף' שהרי עדי חתימה כרתי והוכתב שצריך לשמה הכוונה רק על החתימות, אולם חששו שמא יהיה לבעל קטטה עם אשתו, ואם יהיה לו גט מוכן שמא מתוך כעס יזרוק לה גט ותהא עגונה, לכן גזרו לא לכתוב טופסי גיטין.

ברש"י (ד"ה ומעגן) מבואר שהעיגון הוא בזה שהיא מגורשת ויושבת בלי בעל, אולם הראשונים הקשו שלא מצינו עיגון באופן זה שהרי יכולה להינשא לאחר, שהרי עיגון אינו אלא כשיושבת בדד ואינה יכולה להינשא לשום אדם.

ליישוב את דעת **רש"י** כתב **בש"ת חדות יעקב** (אבהע"ז ס"י ג אות ז) על פי מה שכתב **רש"י** ביבמות (כו). שאשה שהתגרשה שני פעמים אסורה להינשא לשיטת רבי, כיון שהוחזקה להתגרש, ולכן יש אופן שיכול ע"י גירושין אלו לעשותה עגונה, אם היתה גרושה כבר פעם אחת מקודם וכעת נתגרשה בפעם שנייה.

כיוצא בזה כתב גם **בספר נחמת יוסף** (ס"י פח) שר' אברהם תאומים ביאר את דברי **רש"י** באופן זה לבעל השואל ומשיב.

יש לציין, שדעת תוס' (יבמות שם ד"ה אגירושין) ועוד ראשונים, שאפילו אשה שנתגרשה כמה פעמים מותרת להינשא לבעל אחר, ואין חוששים לומר שכבר הוחזקה להתגרש, כדרך שאומרים באשה שנתאלמנה שתי פעמים, כיון שהגירושין אינם תלויים בה אלא ברצון הבעל, ואין שייך לומר שנתחזקה ומזלה גרם לכך.

למעשה כתב **הרמ"א** (אבן העזר ס"ט ס"א) בשם יש אומרים, שאשה שנתגרשה שני פעמים, אין לינשא אותה. אך הביא שיש חולקים וסוברים שקטלנית שייך רק במיתה, וסיים שכן עיקר כדיעה זו. וראה עוד בפניני הלכה (יבמות קח). מה שנתבאר בעניין זה.

איסור מנהג המתחדשים לעשות מעין חתונתם

בש"ת רבינו ישעיה מטראני נשאל על מי שהוא עם אשתו זמן הרבה ורוצה לחדש שמחתו לשים שושבינין, אם הדבר מותר. והשיב, אין הדברים הללו ראויים לשאול לאדם חכם כמוך, כיון שכנס את אשתו ובירכום שבע ברכות מה נשאר עוד לעשות, אין זה כי אם חוכא ואטלולא, אם נתאוה האיש הזה להיות חתן בכל שנה, יתן גט ויחזור ויקדש ויכנס ואז יברך ברכת אירוסין ונישואין.

והנה בסוגיין דנו מדוע יש לכתוב זמן בגט מהאירוסין, אחד הטעמים שהובא על כך הוא כדי שלא יאמרו גיטה קודם לבנה. וביאר **רש"י** (ד"ה הכא נמי) שפגם משפחה הוא אם יאמרו נתעברה בלא קידושין וכתובה. ו**בש"ת שם עולם** (אבהע"ז ס"י ב) כתב ללמוד מסוגיין, שאלו המתחדשים הנוהגים לעשות חתונת זהב במלאות לאדם חמישים שנים מחתונתו, ועושים כעין חופה וקידושין מחדש כאות לשמחתם, גורמים בזה לחשש ופגם למשפחה שאנשים יאמרו שבני בלא קידושין וכתובה נולדו, ולכן יש להמנע מדרך החדשים ולהמשיך בדרך שנהגו אבותינו ואבות אבותינו.

ובשאלת ישורון (ח"א ס"י לד) האריך בחומרת האיסור לנהוג במנהג זה, וכתב שבהגיע אדם לשנת החמישים מאז שבא בקשר החיתון, מהראוי שיודה וישבח לד' על החסד הגדול שחננו ד', וירבה באותו היום בצדקות ובחסד וישתדל באורייתא, אך ח"ו לא ינהג כמנהג הגויים שעושים כעין חופה מחדש.

מי שברך ותפילה על חולה ספק חי ספק מת

בלקוטי מהרי"ל (מנהגים ריש הלכות שמחות) פסק שאין לברך חולה במקום שאין החולה שם שמא כבר מת או הבריא. אך הנחלת שבעה (תשובות סי' לט) חלק על דעתו וסבר שאין לחשוש בזה, שהרי מבואר בסוגיין שאין חוששים על אדם אלא 'שמא ימות' אך אין חוששים שמא מת כבר, היות ומניחים אותו בחזקתו שהוא קיים ועדיין לא מת, ואף אם המדובר בגוסס שרוב גוססין למיתה, מ"מ אפשר לברכו או להתפלל עליו, ואין חשש איסור בזה שהרי אין מזכירים שם שמים בעת שמברכים אותו ואין חשש איסור בזה.

וכך נהג הנחלת שבעה למעשה כפי שהעיד בעצמו, 'עובדא בא לפני שני פעמים, והנחתי לברך חולה בבית הכנסת פה ק"ק שטיינך, והחולה היה בישוב אחר מהלך שעה ויותר מכאן דהיינו מחוץ לתחום הרבה, ולא השגחתי עצמי במה שכתב בלקוטי מהרי"ל. ואין להשיב ממתניתין (ברכות נד.) היתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון שתלד אשתי זכר הרי זה תפלת שוא, אי"ז דומה לשם מפני ששם הרי זה ודאי תפלת שוא, מה שאין כן כאן הרי זה ספק תפילת שוא וספק נפשות להקל, שמא עדיין חי ושמא נוכל להצילו על ידי תפלה'.

אולם הגאון רבי חנוך סג"ל מווינא זצ"ל (הו"ד בני"ש סי' עז), השיג על דבריו, ובתחילת הדברים כתב שאף שאינו נוהג להכריע ולהתערב בשום דין או איסור והיתר, וגם בדין זה היה ברצונו להחריש ולא לחלוק, מכל מקום בכדי שלא יגרם נזק למעמד הנחלת שבעה בכך שפסק נגד המנהג במדינת אשכנז שבה זקני המנהיגים מוסרים את נפשם שלא לעבור על מנהג אף שאין לו שחר ויסוד כל עיקר, יותר מאשר הם מוסרים את נפשם על גופי תורה, עד שכמעט בעוונותינו הרבים התורה כרוכה ומונחת בקרן זוית, ואדם אין בארץ אשר יתן אל לבו ללמד את בנו תורה להרבות ישיבה להגדיל תורה ולהאדיר, משא"כ לקיים המנהג הוא עוקר הרים כדי שלא לבטלם, על כן כתב 'לזה אני אומר טוב למעלת כבוד תורתו להניחם להיות שוגגים שלא להעבירם על מנהגם בשום ענין, ואף שאין להם על מה לסמוך, ונהרא נהרא ופשטיה, ומי יודע שאין כל מנהגם מיוסדים על אדני האמת על פי אבותיהם הקדושים אשר בארץ המה, אשר מהם יצאה הוראה לכל ישראל, ואפשר שסתמו דבריהם ולא נתנו לכתוב, וכל שכן בנדון זה שיש להם על מה שיסמוכו, הלא הוא האשל הגדול, מפורסם גברא דאתמחי לכל מדינת אשכנז [המהרי"ל] שקבלו עליהם הוראותיו, בפרט במדינה זו שאנכי הוראה פה שאינם מיסים מדבריו ימין ושמאל, א"כ מה האדם שיבא אחר המלך מלכי רבנו, את אשר כבר נעשה ונזכר בספרו, בלתי ספק יקומו כל השומעים נגד מעלת כבוד תורתו להעמיד מנהגי מהרי"ל, אף אם היה נגד הבנת התלמוד או הפוסקים'.

ולעיקר הדין כתב שהיות והולכים אחר הרוב, ורוב עדיף מחזקה, על כן יש לומר שחולה ממקום אחר שהיה גוסס אין לברך אותו כיון שרוב גוססים למיתה, ואם אינו גוסס הרי רוב חולים חוזרים לחיים, וא"כ יש לומר שוודאי החולה הבריא ואין להתפלל עליו, ואין לומר שחזקתו חולה כיון שרוב עדיף מחזקה.

ואכן הנחלת שבעה (שם סי' עח) הסכים עם רבי חנוך סג"ל מווינא במה שהשיג עליו שלא לשנות מהמנהג, אך כתב שענין זה אינו שייך למנהגים ולכל אדם, אלא הוא דבר שתלוי בדין, והרי הוא שייך לבעלי הוראה ואין לילך אחר מנהג שאינו נקבע על פי ותיקין.

כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה

ויקחו לי תרומה מאת כל איש' וכו' (שמות כה ב), ופירש"י לי לשמי, תרומה הפרשה יפרישו לי מממונם נדבה. י"ל אמז"ל בילקוט עה"כ 'רחש לבי דבר טוב' בני קרח לא היה להם פנאי לומר בשפתם ואמרו בלבם, זהו רחש לבי דבר טוב עיי"ש. וכן בכל העסק שהוא עסוק במו"מ, שאין לו פנאי לומר בשפתיו דברי תורת' יהיה רחש לבו דבר טוב. וזה מרומז כאן, ויקחו לי תרומה, הפרשה יפרישו לי ממונם, היינו מן העסק מו"מ נדבה, מהו הנדבה, מאת כל איש אשר ידבנו לבו דייקא, היינו שהי רחש לבו דבר טוב כנ"ל. ואמר לשון תרומה, שאחז"ל בגיטין שתרומה נטלת במחשבה, ופירש"י נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה, היינו מחשבת לבו ומוחו יהיה בצד זה בעבודת הבורא, ויגיע כפיך כי תאכל בצד זה בעסק המו"מ, ובכן הרי הוא עסק במו"מ חולין שנעשו על טהרת הקדש ונחשב כמצות תרומה, וזה מה שמרומז בפסוק ונחשב לכם תרומתכם, לכם היינו הפרנסה כידוע נחשב כמצות תרומה, ונחשב דייקא, ע"י המחשבה שנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה כנ"ל. וכאשר אדם מתנהג בדרך הזה כנ"ל, אזי שורה ברכה במעשה ידיו וכל מה שלוקח בידו לסחור מצליח. וז"ש וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכו' מן וזאת התרומה הפרשה כנ"ל, אשר תקחו מאתם מן הפרשה זו, פרנסה ועושר זהב וכסף וכו'. וזפה"כ 'הנסתרות לה' אלקינו והנגלות' וכו' (דברים כט כח), הנסתרות היינו לבא ומוחא, כמ"ש ברע"מ (נשא קנג.). והנגלות היינו רמ"ח אברים הנגלים, ר"ל הנסתרות היינו לבא ומוחא יהיה לה' אלקינו לעבודת הבורא, והנגלות, היינו היינו ידיו ורגליו לנו ולבנינו לעסוק בפרנסה, היינו כנ"ל נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה, ולכן שורה ברכה שאינה פוסקת לעולם, ז"ש לנו ולבנינו עד עולם כאמור, וד"ל.

(דברי ישראל מהרה"ק ממאדזיץ זצ"ל, תרומה)

ד' רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כולן

'ורוח אלקים' ח' פי' בלישנא שמנה פעמים מצינו מלת רוח או ורוח סמוך למלת אלקים. יש לרמוז הא דאמרו רבנן ד' רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כל אחת, הוא רוח בפני עצמה, ואינה אותה הרוח חזקה שמנשבת אחר חצי הלילה, אם כן הוה להו שמנה רוחות שמנשבות בכל יום בגזירת אלקים חיים לקיום העומד על הרוח, על כן נמסר ח' פעמים ורוח אלקים.

(אגרא דכלה, פרשת בראשית)

כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושי מיניה

'ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת' (שמות לב לב) מובא במדרש (שמות רבה מג) מה עשה משה נטל את הלוחות מתוך ידו של הקב"ה ושברן, אמר מוטב שתדון כפנויה ולא כאשת איש. וי"ל עפ"י"מ שאמרו כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש, וה"נ כאן היה הקידושין על דעת משה רבינו שהוא דעת דרבנן, וכיון שתלו בדעתו ע"כ היה יכול לשבר הלוחות ועי"ז ידונו כפנויה. והיינו דאמה"כ אם תשא חטאתם, שאתה סובר כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש מוטב, ואם אין, ר"ל שאין אתה נושא חטאתם, דלא אמרינן אדעתא דרבנן מקדש, מחני נא מספרך אשר כתבת, כלומר על ידי זה תמחוק אותי מספרך, דרבנן הם בחי' משה, ע"ד דאמרו חז"ל (שבת קא:) משה שפיר קאמרת, לפי שהוסיפו לפרש כוונת התורה שנמסרה ע"י משה רבינו, ועי"ז ויאמר ה' סלחתי כדברך, שהנני מקיים דברך, ר"ל כל דברי חכמים הכלולים בדברך, וממילא כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, ועי"ז נמחל להם.

(ויחי יוסף, כי תשא)

הגמרא שלך ללימוד הדף היומי

לראשונה
מסכת גיטין מבוארת
בכרך אחד בלבד

ב'שַׁפְּהַ בְּרוּרָה' לומדים הרבה יותר

להגדיל תורה ולהאדירה

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות